

ВАНПАРНИЧНИ ПОСТУПАК

БРОШУРА ЗА КОРИСНИКЕ СУДСКИХ УСЛУГА

Садржај

Назив публикације:
Ванпарнични поступак

Тираж:
10.000

Година издања:
2011.

	Увод	5
1.	Шта је то ванпарнични поступак	8
2.	Како се покреће ванпарнични поступак	10
3.	Ко може бити учесник у ванпарничном поступку	12
4.	Кад суд покреће поступак по службеној дужности	14
5.	Старатељство и улога органа старатељства у ванпарничном поступку	16
	- У којим случајевима се поставља старатељ	16
6.	Које су врсте ванпарничног поступка	20
	6.1 Одузимање и враћање пословне способности	20
	- Шта је правна способност	21
	- Шта је пословна способност	21
	6.2 Задржавање душевно болесних лица у здравственој установи	23
	6.3 Проглашење несталих лица умрлим и доказивање смрти	25
7.	Уређење породичних односа	30
	7.1 Дозвола за закључење брака	30
	7.2 Продужење и престанак родитељског права	31
	7.3 Одузимање и враћање родитељског права	32
8.	Уређење имовинских односа	34
	8.1 Расправљање заоставштине	34
	8.2 Поступак са тестаментом	36
	8.3 Одређивање накнаде за експроприсане непокретности	37
	8.4 Управљање и коришћење заједничким стварима	39
	8.5 Диоба ствари и некретнина у сувласништву	40
	8.6 Уређење међа	41
9.	Уређење других ванпарничних ствари	44
	9.1 Састављање исправе	44
	9.2 Чување исправа	46
	9.3 Судски депозит	46
	9.4 Поништење исправа	47

Ова публикација је објављена уз подршку пројекта Суочавање с прошлошћу и изградња повјерења за будућност Развојног програма Уједињених нација у Босни и Херцеговини (УНДП БиХ). Изнесени ставови не представљају нужно и ставове УНДП БиХ.

УВОД

Судски и тужилачки систем промовише и штити демократске вриједности, мир, безбједност и људска права.

Нажалост, велики број корисника судских и тужилачких услуга нема довољно информација о томе шта може да очекује приликом доласка у суд или тужилаштво, нити информација о законским процедурама, као ни коме се обратити у одређеном случају. Схватимо да такав недостатак информација може да узрокује додатну нелагоду приликом доласка у ове институције или суочавања с неким животним ситуацијама за које мислите да се не могу ријешити без дјеловања суда и/или тужилаштва.

Ова публикација има за циљ да пружи информације о правилима ванпарничног поступка којим се уређују лична, породична, имовинска и друга права и правни интереси физичких и правних лица. Путем пружања низа корисних информација, желимо Ваш долазак у суд и Ваше непосредно учешће у поступку учинити лагоднијим, а рјешавање Вашег питања и Ваш приступ правди бржим и ефикаснијим.

Свијест о познавању рада судова и тужилаштва и законских процедура је ПРВИ КОРАК до Вашег приступа правди!

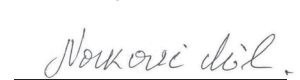
Ова публикација је креирана и објављена уз подршку Развојног програма Уједињених нација у Босни и Херцеговини (УНДПБиХ) у оквиру пројекта: Приступ правди - Суочавање са прошлошћу и изградња повјерења за будућност.

резидентни представник УНДП БиХ

Јури Афанасиев

предсједник ВСТВ-а

Милорад Новковић

1. ШТА ЈЕ ТО ВАНПАРНИЧНИ ПОСТУПАК

који
зашто **када** ко
гдје
шта гдје **када** колико дуго **како**
колико дуго **када** **зашто**
како **ко** због чега
која **када** **гдје** **ко**
који **коме**
куда **ко** **због чега**
зашто **када** колико дуго **ко**
који **како** **гдје**
ко **који** којим путем
због чега
како **шта**
ко
колико дуго **када** **шта**
зашто **када** **шта**
гдје **коме**
због чега
када
гдје
зашто **ко** **када**
куда **ко** **како**
кога **шта**
ко
колико дуго **када**
који **како**
гдје **ко**
како
због чега

1. ШТА ЈЕ ТО ВАНПАРНИЧНИ ПОСТУПАК

Основна карактеристика ванпарничног поступка је да се у њему не појављују супротстављени интереси странака. Судија појединац или стручни сарадник рјешава по захтјеву физичког или правног лица када се ради о одлучивању о његовим личним, породичним и имовинским питањима. Судови у Босни и Херцеговини ванпарничне ствари рјешавају према законима о ванпарничном поступку на нивоу ентитета и Брчко Дистрикта, којим се утврђују правила по којима општински, односно основни судови поступају и одлучују о личним, породичним, имовинским и другим правима и правним интересима физичког или правног лица.

У општинским судовима у Федерацији БиХ у ванпарничним поступцима могу да поступају и одлучују, поред судија, и стручни сарадници. У Основном суду у Брчко Дистрикту у овим поступцима поступа судија појединац, а у Републици Српској судија појединац или нотар, као повјереник суда.

У ванпарничном поступку суд може да донесе одлуку без одржавања усмене расправе, ако сматра да није потребна, а на рочишту само када оцијени да је одржавање рочишта потребно ради разјашњења или утврђивања одлучних чињеница.

Ванпарнични поступак је отворен за јавност. Међутим, ако се у поступку одлучује о личним и породичним стањима лица, јавност је искључена, осим у поступку проглашења несталих лица умрлим и доказивања смрти.

2. КАКО СЕ ПОКРЕЋЕ ВАНПАРНИЧНИ ПОСТУПАК

3. КО МОЖЕ БИТИ УЧЕСНИК У ВАНПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

Учесник у ванпарничном поступку може да буде:

- лице које је покренуло поступак;
- лице о чијим се правима или правним интересима одлучује у поступку;
- орган који учествује у поступку на основу законског овлашћења да покрене поступак (орган старатељства).

4. КАДА СУД ПОКРЕЋЕ ПОСТУПАК ПО СЛУЖБЕНОЈ ДУЖНОСТИ

4. КАДА СУД ПОКРЕЋЕ ПОСТУПАК ПО СЛУЖБЕНОЈ ДУЖНОСТИ

За пружање стручне помоћи и заштите права и интереса дјетета и осталих чланова породице, за рјешавање спорова између чланова породице, као и у свим случајевима поремећених породичних односа надлежан је центар за социјални рад као орган старатељства, суд и лице овлашћено за посредовање.

Суд је дужан по службеној дужности да предузме мјере ради заштите права и интереса малољетника о којима се родитељи не старају, као и других лица која нису у могућности да се сама брину о заштити својих права и правних интереса.

Орган старатељства је, поред суда, активни учесник у поступку и може да предузме све радње ради заштите права и правних интереса малољетника и других лица под посебном заштитом. Такође, орган старатељства може, и кад законом није овлашћен да покрене поступак, да предузима све радње у поступку ради заштите права и правних интереса малољетника и других лица под посебном заштитом.

5. СТАРАТЕЉСТВО И УЛОГА ОРГАНА СТАРАТЕЉСТВА У ВАНПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

5. СТАРАТЕЉСТВО И УЛОГА ОРГАНА СТАРАТЕЉСТВА У ВАНПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

Старатељство је облик заштите малољетних лица без родитељског старања и пунољетних лица која нису способна или која нису у могућности да се старају о себи, својим правима, интересима и обавезама. Сврха старатељства је да замијени родитељско старање, односно да пружи заштиту личности и интереса пунољетних штићеника, обезбјеђивањем адекватних медицинских третмана и њиховим оспособљавањем за самосталан живот и рад. Послове старатељства врши орган старатељства.

Поступак за стављање неког лица под старатељство или за примјену неког другог облика заштите покреће орган старатељства по службеној дужности на основу непосредног сазнања или обавјештења које су му дужни доставити матичар, судски и други органи власти, здравствене, социјалне, одгојно-образовне установе, брачни партнер, сродници, други чланови домаћинства и лица која имају увид у животне прилике таквог лица.

- У којим случајевима се поставља старатељ?

- Под старатељство ставиће се малољетно лице чији су родитељи умрли, нестали, непознати или су непознатог боравишта дуже од три мјесеца; чијим родитељима је одузето родитељско старање; родитељима који немају или им је одузета пословна способност; родитељима који су одсутни или спријечени или неспособни да се редовно старају о свом дјетету, а чување дјетета није повјерено лицу за које је орган старатељства утврдио да испуњава услове за старатеља.
- Пунољетном лицу у поступку одузимања пословне способности које због душевне болести, заосталог душевног развоја или прекомјерног уживања алкохола или опојних дрога, сенилности или других узрока није способно само бринути о својим правима и интересима.

- Посебан старатељ ће се именовати за поједине послове одсутном лицу чије је боравиште непознато а које нема заступника (нпр. наследнику у поступку расправљања заоставштине чије је боравиште непознато), непознатом власнику имовине када је потребно да се неко о тој имовини стара.
- Посебан старатељ именован се дјетету у поступку оспоравања материнства и очинства, у поступку одузимања родитељу права да живи с дјететом и одузимања родитељског старања, за вођење спора и за закључење појединих правних послова између њега и његових родитеља.
- Штићенику ће се именовати посебан старатељ за вођење спора и за закључење правних послова између њега и старатеља, као и случајевима када су њихови интереси у супротности.
- У свим другим случајевима утврђеним законима из ове области.

6. КОЈЕ СУ ВРСТЕ ВАНПАРНИЧНОГ ПОСТУПКА

У ванпарничне поступке спадају:

1. Уређење личних стања које укључује:

- одузимање и враћање пословне способности;
- задржавање душевно болесних лица у здравственој установи;
- проглашење несталих лица умрлим и доказивање смрти;

2. Уређење породичних односа:

- дозвола за закључење брака;
- продужење и престанак родитељског права;
- одузимање и враћање родитељског права;

3. Уређење имовинских односа:

- расправљање заоставштине;
- одређивање накнаде за експроприсане непокретности;
- управљање и коришћење заједничким стварима;
- диоба ствари и некретнина у сувласништву;
- уређење међа;

4. Уређење других ванпарничних ствари:

- састављање и овјеравање садржине исправа;
- чување исправа;
- судски депозит;
- поништење исправа.

6.1 ОДУЗИМАЊЕ И ВРАЋАЊЕ ПОСЛОВНЕ СПОСОБНОСТИ

У овом поступку судија или стручни сарадник утврдиће да ли је неко пунољетно лице због потпуне или дјелимичне неспособности за расуђивање у стању да се само брине о својим правима и интересима, и сходно томе одлучити да ли му је потребно потпуно или дјелимично одузети пословну способност. Исто тако, ако је пунољетном лицу већ одузета пословна способност, утврдиће

да ли су испуњени услови за потпуно или дјелимично враћање пословне способности.

Разлози због којих се пунољетном лицу може да одузме или ограничи пословна способност су душевна болест, заостали душевни развој, прекомјерно уживање алкохола или опојних дрога, сенилност или други разлози услед којих лице непосредно угрожава своја права и интересе или права и интересе других лица.

За вођење овог поступка надлежан је општински, односно основни суд на чијем подручју лице којем се одузима или враћа пословна способност има пребивалиште, односно боравиште.

- Шта је правна способност?

Правна способност је способност да лице буде носилац права и обавеза (на примјер, малољетно лице је правно али не и пословно способно, што значи да оно може да буде власник стана, куће и сл., али не може да прода ту кућу или стан).

- Шта је пословна способност?

Пословна способност је способност да се својом изјавом воље стичу права и обавезе (на примјер, уговор о куповини је пуноважан ако га је закључило пословно способно лице).

Пословна способност стиче се пунољетством (с навршених 18 година живота) или склапањем брака прије пунољетства. Поред тога, пословну способност може да стекне и малољетно лице старије од 16 година ако је постало родитељ, у којем случају ће суд, на предлог малољетног лица, одлучити о стицању пословне способности у ванпарничном поступку.

- Ко може да поднесе предлог за покретање поступка?

Поступак за одузимање и враћање пословне способности покреће се на предлог:

- органа старатељства;
- тужиоца;
- брачног друга, дјетета и родитеља лица које предлаже одузимање, односно враћање пословне способности;
- дједа, бабе, брата, сестре, унука и других лица, уколико трајно живе у истом породичном домаћинству с лицем за које се предлаже одузимање, односно враћање пословне способности;
- лица којем се одузима или враћа пословна способност уколико оно може да схвати значај и правне посљедице свога предлога;
- других лица уколико је то предвиђено законом;
- суда по службеној дужности.

Судија/стручни сарадник који води поступак дужан је:

- да одреди рочиште на које ће писменим путем позвати заинтересоване странке (подносиоца предлога, старатеља лица којем се одузима или враћа пословна способност и надлежни орган старатељства);
- да ангажује вјештака медицинске струке одговарајуће специјалности који даје мишљење о душевном стању лица и његовим способностима за расуђивање;
- да присуствује вјештачењу осим када се обавља у здравственој установи;
- да обавијести надлежни земљишно-књижни орган ради забиљежбе вођења поступка ако је лице којем се одузима односно враћа пословна способност власник непокретних ствари;
- да обавијести орган старатељства који ће, ако је потребно, том лицу именовати привременог старатеља;

- да води поступак с посебном пажњом и донесе одлуку у најбољем интересу лица којем се утврђује пословна неспособност;
- да оконча поступак најкасније у року од 30 дана од дана пријема предлога и донесе рјешење којим се лицу потпуно или дјелимично одузима односно враћа пословна способност када престану разлози због којих је одузета пословна способност;
- да обавијести странке о праву на жалбу коју могу да уложе у року од 3 дана од дана пријема рјешења;
- да обавијести лице којем се одузима пословна способност да има право улагања жалбе без обзира на своје здравствено стање;
- да упути жалбу са списима другостепеном суду који је дужан да одлучи по жалби у року од 3 дана;
- да достави правоснажно рјешење о одузимању односно враћању пословне способности општинској служби надлежној за послове вођења матичних књига ради уписа у матичну књигу рођених и органу надлежном за вођење земљишно-књижне евиденције;
- кад престану разлози због којих је одузета пословна способност, да по службеној дужности или на предлог овлашћених лица спроведе поступак и зависно од његових резултата донесе рјешење којим се лицу потпуно или дјелимично враћа пословна способност.

6.2 ЗАДРЖАВАЊЕ ДУШЕВНО БОЛЕСНИХ ЛИЦА У ЗДРАВСТВЕНОЈ УСТАНОВИ

У овом поступку судија односно стручни сарадник одлучује о задржавању душевно болесног лица у здравственој установи када је због природе болести неопходно да такво лице буде ограничено у слободи кретања или контактирања с вањским свијетом, као и о његовом отпуштању кад престану разлози због којих је смјештено у здравствену установу.

- Кад је суд дужан покренути поступак задржавања у здравственој установи по службеној дужности?

Кад здравствена установа прими на лијечење душевно болесно лице без његове сагласности или без одлуке суда, дужна је да одмах, а најкасније у року од 24 сата, писмено обавијести надлежни општински/основни суд о пријему таквог лица.

По пријему ове обавијести, судија/стручни сарадник дужан је:

- да по службеној дужности покрене поступак и заврши га у року који не може да буде дужи од 8 дана;
- да ангажује вјештака медицинске струке одговарајуће специјалности који даје мишљење о душевном стању лица и његовим способностима за расуђивање;
- да обезбиједи да то лице добије одговарајући медицински третман;
- да донесе рјешење у року од три дана, којим одлучује да ли се лице може и даље задржати или ће се пустити из здравствене установе, као и времену задржавања које не може да буде дуже од једне године;
- да приликом смјештаја душевно болесног лица у здравствену установу обезбиједи право на заштиту његовог људског достојанства, физичког и психичког интегритета уз поштовање личности, приватности те моралних и других увјерења;
- да обавијести орган старатељства о својој одлуци;
- да спроведе поступак по службеној дужности или на предлог задржаног лица или његовог старатеља и донесе одлуку о пуштању тог лица из здравствене установе и прије истека времена одређеног за задржавање у здравственој установи, ако утврди да се његово здравствено стање побољшало у толикој мјери да су престали разлози за даље задржавање;
- да обавијести странке о праву улагања жалбе на рјешење.

- Ко може поднијети жалбу на рјешење?

Против рјешења о задржавању у здравственој установи, као и пуштању из ове установе, жалбу може да изјави здравствена установа која је задржала душевно болесно лице, задржано лице, његов старатељ, односно привремени заступник и орган старатељства у року од осам дана од дана пријема рјешења. О жалби одлучује другостепени суд који је дужан да донесе одлуку у року од три дана од дана пријема жалбе.

Трошкове поступка задржавања у здравственој установи сноси општина на чијем подручју болесно лице има посљедње пребивалиште, а ако нема пребивалиште на територији БиХ или је оно непознато, трошкове сноси општина на чијем подручју задржано лице има боравиште.

6.3 ПРОГЛАШЕЊЕ НЕСТАЛИХ ЛИЦА УМРЛИМ И ДОКАЗИВАЊЕ СМРТИ

У овом поступку суд одлучује када се лице може прогласити несталим или умрлим. Овај поступак се може покренути само кад се смрт не може доказати изводом из матичне књиге умрлих.

Умрлим лицем прогласиће се:

- лице о чијем животу за посљедњих пет година није било никаквих вијести, а од чијег је рођења протекло шездесет година;
- лице о чијем животу за посљедњих пет година није било никаквих вијести, а за које је вјероватно да више није живо;
- лице које је нестало у бродолому, саобраћајној несрећи, пожару, поплави, земљотресу или у каквој другој непосредној смртној опасности, а о чијем животу није било никаквих вијести за шест мјесеци од дана престанка такве опасности;
- лице које је нестало у току рата или у вези с ратним

догађајима, а о чијем животу није било никаквих вијести за годину дана од дана престанка непријатељстава.

- Ко може да поднесе предлог за покретање поступка?

Свако физичко и правно лице које за то има правни интерес може да покрене поступак за проглашење несталог лица умрлим. Поступак се покреће предлогом који се подноси суду на чијем подручју је то лице имало посљедње пребивалиште, а ако није имало пребивалиште, онда суд на чијем подручју је то лице имало посљедње боравиште.

За покретање овог поступка неопходно је:

- саставити предлог који треба да садржава: назив суда, име и презиме лица за које се предлаже да се прогласи умрлим, односно чију смрт треба доказати, датум рођења и посљедње пребивалиште, односно боравиште тог лица, чињенице на којима се заснива предлог, доказе којима се утврђују те чињенице, правни интерес подносиоца предлога за подношење предлога, име и презиме односно назив предлагача и његову адресу. Уз предлог је потребно доставити извод из матичне књиге рођених за лице за које се предлог подноси;
- уплатити судску таксу и предлог с пратећом документацијом доставити у писарницу суда.

Поступајући по предлогу, судија/стручни сарадник предузима слиједеће радње:

- оглашава обавијест о покретању поступка за проглашење несталог лица у Службеним новинама или листу у којем се нестало лице позива да се јави, као и остала лица која посједују информације о животу или смрти несталог у року од три мјесеца од дана објављивања огласа;
- тражи од надлежног органа старатељства да лицу на које се предлог односи постави старатеља;
- по истеку наведеног рока, спроводи поступак и доноси

рјешење којим се нестало лице проглашава умрлим, односно којим се утврђује смрт или рјешење којим се предлог одбија ако нису испуњени сви законски услови. Рјешење којим се утврђује смрт треба да садржава дан, мјесец и годину, а по могућности и сат који се има сматрати као вријеме смрти несталог лица. Као дан смрти сматра се дан када је нестало лице вјероватно умрло или дан који вјероватно није преживјело;

- правоснажно рјешење о проглашењу несталог лица умрлим, односно доказивању смрти доставља општинској служби надлежној за послове вођења матичних књига, ради уписа у матичну књигу умрлих.

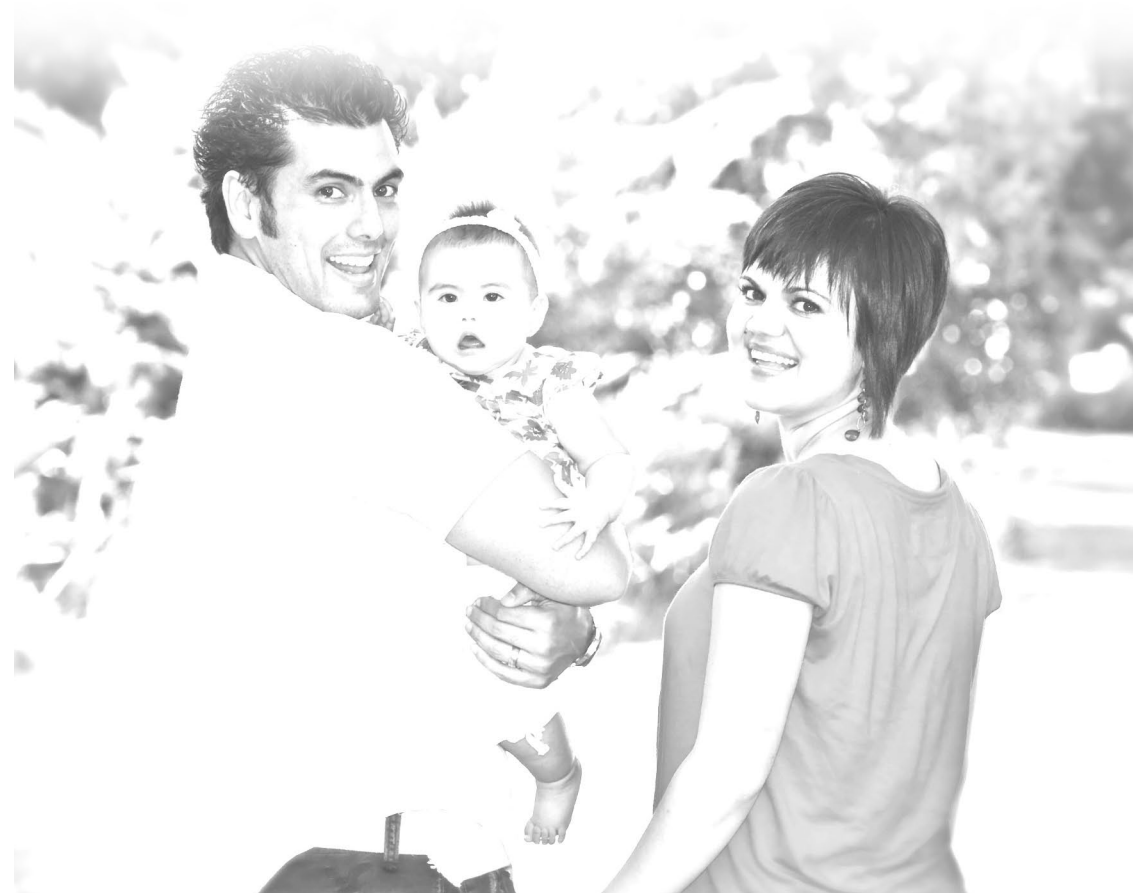
У случају да је лице које је проглашено умрлим живо, или је умрло другог дана а не оног који се по рјешењу суда сматра као дан смрти, судија/стручни сарадник дужан је:

- да спроведе поступак на предлог заинтересованих страна и зависно од резултата поступка може раније рјешење о проглашењу несталог лица умрлим ставити ван снаге или га преиначити, или одбацити предлог и правоснажно рјешење којим се утврђује смрт доставити надлежном суду за расправљање заоставштине ради даљњег поступања, односно брисања забиљешке у земљишној књизи и другим јавним књигама о непокретностима;
- да у случају да судија/стручни сарадник укине раније рјешење о утврђивању смрти или га стави ван снаге, обавијести о томе суд који је надлежан за расправљање заоставштине тог лица. То значи да ће се прекинути поступак за расправљање заоставштине који је у току, а ако је заоставштину већ расправљена и извршен упис у земљишне књиге или друге јавне књиге о непокретностима, судија/стручни сарадник ће наложити да се у ове књиге стави забиљешка о покретању поступка за стављање ван снаге, односно преиначење рјешења о проглашењу несталог лица умрлим;

- да у случају да се лице проглашено умрлим јави суду и предложи да се стави ван снаге рјешење којим је проглашено умрлим, пошто утврди његову истовјетност с лицем које је проглашено умрлим, без даљег поступка стави ван снаге то рјешење;
- да достави правоснажно рјешење о стављању ван снаге или преиначењу рјешења о проглашењу несталог лица умрлим општинској служби надлежној за послове вођења матичне књиге, суду надлежном за расправљање заоставштине и органу старатељства.

7. УРЕЂЕЊЕ ПОРОДИЧНИХ ОДНОСА

7. УРЕЂЕЊЕ ПОРОДИЧНИХ ОДНОСА

7.1 ДОЗВОЛА ЗА ЗАКЉУЧЕЊЕ БРАКА

- Која је процедура за добијање дозволе за закључење брака малољетног лица?

Према одредбама закона о породичним односима једна од више сметњи за закључење брака јесте и малољетство. То значи да брак не може да склопи лице које није навршило 18 година живота. Међутим, „из оправданих разлога суд може у ванпарничном поступку дозволити закључење брака малољетнику старијем од 16 година, ако утврди да је то лице тјелесно и душевно способно за вршење права и дужности које произилазе из брака.” Дакле, суд у ванпарничном поступку одлучује о давању дозволе за закључење брака малољетног лица.

Поступак се покреће на предлог малољетног лица и треба да садржава:

- личне податке о лицима која желе да закључе брак;
- личне податке о родитељима подносиоца предлога (предлагача);
- чињенице на којима се заснива предлог и доказе о изнесеним чињеницама.

У овом поступку судија/стручни сарадник је обавезан:

- да утврди да ли постоји слободна воља и жеља малољетника да закључе брак;
- да ли је малољетно лице тјелесно и душевно способно за вршење права и дужности које произилазе из брака;
- да прибави налаз и мишљење здравствене установе и мишљење органа старатељства;
- да саслуша малољетника који је поднио предлог и лице с којим жели да закључи брак, родитеља или старатеља

- односно усвојиоца предлагача;
- да испита лична својства, имовинско стање и друге битне околности које се односе на лице с којим предлагач жели да закључи брак;
- да утврди оправданост предлога за закључење брака водећи рачуна о остваривању циљева брака и заштите породице, као и важећим схватањима средине у којој живе лица која желе да закључе брак;
- да обавијести странке о праву улагања жалбе против рјешења којим се дозвољава закључење брака;
- да обавијести странке да жалбу против рјешења којим се одбија предлог за давање дозволе може да изјави само малољетно лице

7.2 ПРОДУЖЕЊЕ И ПРЕСТАНАК РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА

Одлуком суда родитељско право се може продужити и послје пунољетства дјетета, ако дијете због тјелесног или душевног недостатка није способно да се само стара о себи и о својим правима и интересима.

Поступак за продужење и престанак родитељског права покреће се на предлог родитеља односно усвојиоца или органа старатељства. Предлог се подноси надлежном општинском/основном суду који је обавезан да спроведе поступак у року од 15 дана од дана подношења предлога. Лице над којим се продужује родитељско право или се одређује престанак тог права заступа посебан старатељ којег одреди орган старатељства или привремени заступник којег одређује судија који спроводи поступак за продужење или престанак родитељског права.

По пријему предлога, судија/ стручни сарадник дужан је

- да закаже рочиште на које ће писменим путем позвати подносиоца предлога, орган старатељства и родитеље лица;
- да прибави мишљење надлежног органа старатељства;

- да ангажује вјештака медицинске струке одговарајуће специјалности који даје мишљење о душевном стању лица и његовим способностима за расуђивање;
- да води поступак с дужном пажњом и донесе одлуку у најбољем интересу лица којем се продужава родитељско старање;
- да обавијести странке о праву на жалбу коју имају право уложити у року од 3 дана од дана пријема рјешења;
- да изврши друге законом предвиђене радње

7.3 ОДУЗИМАЊЕ И ВРАЋАЊЕ РОДИТЕЉСКОГ ПРАВА

Суд ће у ванпарничном поступку одузети родитељу родитељско право у слиједећим случајевима:

- ако родитељ злоупотребљава родитељско право;
- ако је напустио дијете;
- ако је својим понашањем очигледно показао да се не брине о дјетету;
- кад грубо занемарује своје родитељске дужности.

Из наведених разлога поступак за одузимање и враћање родитељског права може се покренути на предлог родитеља односно усвојиоца који има родитељско право или органа старатељства, а поступак за враћање родитељског права може да покрене родитељ којем је било одузето то право. Поступак се мора завршити у року од 15 дана од дана пријема предлога.

У поступку обавезно учествује орган старатељства који ће именовати дјетету посебног старатеља и који може да предузме све радње у поступку ради заштите права и правних интереса малољетника и других лица под посебном заштитом. Правоснажну одлуку о одузимању и враћању родитељског старања суд ће доставити надлежном матичару ради уписа у матичну књигу рођених, а ако дијете има неко право на некретнинама, одлука ће се доставити земљишнокњижној канцеларији надлежног суда ради забиљежбе.

8. УРЕЂЕЊЕ ИМОВИНСКИХ ОДНОСА

8.1 РАСПРАВЉАЊЕ ЗАОСТАВШТИНЕ

У поступку расправљања заоставштине суд утврђује ко су насљедници умрлог, која имовина сачињава његову заоставштину и која права из заоставштине припадају насљедницима и другим лицима. Учесници у поступку расправљања заоставштине су насљедници, легатори, као и друга лица која остварују неко право из заоставштине.

Поступак за расправљање заоставштине општински/основни суд покреће по службеној дужности по пријему смртовнице коју му доставља општински орган надлежан за послове вођења матичних књига и упис смрти у матичну књигу умрлих. Овај орган је дужан да достави смртовницу оставинском суду у року од 15 дана по извршеном упису смрти у матичну књигу умрлих.

У одређеним случајевима поступак се може покренути и по предлогу странака (било насљедници или неки други корисници из насљеђа) и уз предлог је потребно доставити смртовницу или извод из матичне књиге умрлих, односно рјешење о проглашењу лица умрлим, тестамент, као и попис и процјену имовине.

За расправљање заоставштине надлежан је мјесни суд на чијем подручју је оставилац имао пребивалиште или боравиште у вријеме смрти. Ако оставилац у вријеме смрти није имао пребивалиште на територији БиХ, надлежан је оставински суд на чијем подручју се налази заоставштина или претежан дио заоставштине.

Према Закону о ванпарничном поступку Републике Српске, суд може да повјери вођење оставинског поступка нотару као повјеренику суда. У том случају нотар може да спроводи све радње и доноси одлуке у оставинском поступку сходно Закону и одлуци суда о повјереним пословима. Међутим, суд може увијек из оправданих разлога, а посебно по приговору учесника у оставинском поступку,

да одузме нотару даље спровођење оставинске расправе која му је повјерена и расправу сам спроведе или повјери другом нотару.

По пријему смртовнице, судија/стручни сарадник спроводи слиједеће радње:

- заказује рочиште и у позиву за рочиште обавјештава заинтересоване стране о покретању поступка и о постојању тестаментa, односно исправе о усменом тестаменту коју су, ако постоји, обавезне одмах да доставе суду;
- обавјештава орган старатељства, ако се очекује рођење дјетета које би било позвано на насљеђе, да се изјасни о заступању интереса нерођеног дјетета;
- доноси одлуку да надлежна општинска служба изврши попис и процјену цјелокупне имовине умрлог у случају кад се не зна за насљеднике или је њихово боравиште непознато, ако су насљедници малољетна лица, душевно болесна лица која нису у стању да се старају о својим правима и интересима или када то захтијевају насљедници, легатори или повјериоци умрлог;
- поставља привременог заступника заоставштине ако су насљедници непознати или одсутни, ако ниједан од насљедника није способан да управља имовином, и у другим случајевима;
- расправља и одлучује о свим питањима која се односе на заоставштину, а нарочито о праву на насљеђе, о величини насљедног дијела и праву на легат;
- обавјештава заинтересована лица да могу до завршетка поступка дати изјаву да ли се примају или одричу насљеђа;
- ако се неки од насљедника одриче насљедства, упозорава га да се може одрећи насљеђа само у своје име или у име својих потомака;
- доноси рјешење о насљеђивању којим се утврђују и проглашавају насљедници, лица којима је припао легат, плодоуживање или неко друго право из заоставштине, као и споразум о диоби имовине, ако сви насљедници споразумно предложе диобу и начин диобе;

- доставља рјешење о наслеђивању свим наследницима и легаторима, лицима која су у току поступка истакла захтјев за наслеђе, као и органу надлежном за вођење земљишно-књижне евиденције;
- доноси рјешење да се заоставштина преда надлежној општини ако се током поступка утврди да нема наследника или када се не зна да ли има наследника, а у прописаном року се нико не јави ко полаже право на наслеђе;
- прекида расправљање заоставштине и упућује странке да покрену парницу пред судом или органом управе када су међу њима спорна питања од којих зависи неко њихово право (спорна питања могу се односити на пуноважност или садржину тестаментa, величину наследног дијела, спор о томе да ли нека имовина улази у заоставштину, ако постоји основан захтјев за искључење нужних наследника или разлога за недостојност, итд.);
- у случају да неко лице полаже право на заоставштину као наследник, а није учествовало у поступку за расправљање заоставштине који је правоснажно окончан, судија/стручни сарадник неће поново расправљати заоставштину већ ће то лице обавијестити да може своје право остварити у парничном поступку.

8.2 ПОСТУПАК СА ТЕСТАМЕНТОМ

Отварање тестаментa суд обавља у случају када је умрло лице иза себе оставило тестамент. Тестамент се доставља суду заједно са смртвоницом.

У овом случају судија/стручни сарадник предузима слиједеће радње:

- отвара тестамент у присуству два пунољетна лица која могу бити и лица која су позвана на наслеђе;
- позива наследнике и друга заинтересована лица да присуствују проглашењу тестаментa;

- доставља наследницима препис тестаментa;
- отвара тестамент и у случају да је за расправљање заоставштине надлежан други суд или орган у иностранству;
- ако је умрли сачинио усмени тестамент о којем постоји писмена исправа коју су свједоци својеручно потписали, судија/стручни сарадник ће такву исправу прогласити писменим тестаментом;
- ако не постоји писмена исправа о усменом тестаменту, судија/стручни сарадник ће појединачно саслушати свједоке пред којима је тестамент изјављен, сачинити записник о саслушању ових свједока и прогласити га тестаментом по одредбама које важе за проглашење писменог тестаментa;
- ако је писмени тестамент нестao или је уништен независно од оставиочеве воље, а међу заинтересованим лицима не постоје спорна питања о постојању, садржини тог тестаментa, као и начину нестанка или уништења, судија/стручни сарадник ће саслушати све заинтересоване странке, сачинити записник и прогласити га тестаментом по одредбама које важе за проглашење писменог тестаментa.

8.3 ОДРЕЂИВАЊЕ НАКНАДЕ ЗА ЕКСПРОПРИСАНЕ НЕПОКРЕТНОСТИ

У ванпарничном поступку суд одређује висину накнаде за експроприсану непокретност у случају када корисник експропријације и ранији власник непокретности (зграде, стана, земљишта) нису постигли споразум о накнади за експроприсану непокретност у поступку експропријације пред надлежним органом односно службом.

- Шта је експропријација?

Експропријација је поступак одузимања или ограничења права власништва на некретнинама у сврху изградње објеката у јавном интересу уз накнаду према тржишној вриједности некретнина.

Некретнина се може експроприсати када је то потребно за изградњу саобраћајне инфраструктуре, привредних, комуналних, здравствених, просвјетних и објеката културе, објеката одбране, управе и других објеката од јавног интереса.

За експроприсану некретнину власнику припада накнада у другој некретнини, а може се одредити и у новцу у висини тржишне вриједности некретнине која се експроприше.

Поступак експропријације спроводи надлежни општински орган за послове управе.

- Када се покреће поступак пред судом?

Када странке у поступку експропријације не могу да постигну споразум о висини накнаде за експроприсану некретнину у року од 2 мјесеца од дана правоснажности рјешења, надлежни орган управе је дужан да достави правоснажно рјешење о експропријацији са свим списима и доказима надлежном општинском/основном суду ради одређивања накнаде. Уколико орган не поступи у овом року, учесници поступка могу сами да поднесу захтјев суду за одређивање накнаде.

По пријему предмета, судија/стручни сарадник ће:

- заказати рочиште и спровести поступак по службеној дужности који се мора завршити у року од 30 дана од дана покретања поступка пред судом;
- донијети рјешење којим ће утврдити висину накнаде за експроприсану непокретност;
- обавијестити странке о праву улагања жалбе на рјешење суда.

8.4 УПРАВЉАЊЕ И КОРИШЋЕЊЕ ЗАЈЕДНИЧКИМ СТВАРИМА

У овом поступку уређује се начин управљања и коришћења заједничким стварима сувласника, сукорисника и других супосједника исте ствари.

- Ко покреће поступак и шта је потребно урадити?

Поступак покреће лице које сматра да је повријеђено његово право управљања или коришћења заједничке ствари. Да би се покренуо поступак, потребно је слиједеће:

- саставити предлог који треба да садржава: податке о заинтересованим лицима, податке о ствари која је предмет поступка, као и разлоге због којих се поступак покреће, те доставити доказ о уплаћеној судској такси;
- доставити предлог суду на чијем се подручју ствар налази.

По пријему предлога, судија/стручни сарадник ће:

- заказати рочиште на које позива све заинтересоване странке;
- обавијестити их о могућности постизања споразума, као и о правној природи и дејствима поравнања;
- помоћи им да споразумно ријеше свој спор око управљања односно коришћења заједничке ствари;
- у случају непостизања споразума међу странкама, спровести потребне доказе на основу којих ће донијети рјешење којим ће уредити начин управљања или коришћења заједничком ствари по закону;
- приликом одлучивања, водити рачуна о посебним и заједничким интересима странака, те да је одлука у најбољем интересу за обе странке.

Одредбе закона о управљању и коришћењу заједничким стварима примјењују се и на власнике и посједнике посебних дијелова зграда

у погледу управљања и коришћења заједничким дијеловима зграде који служе згради као цјелини или само неким посебним дијеловима зграде, у којем случају се заинтересованим лицима сматрају само власници тих дијелова зграде, под условом да се уређивањем њихових узајамних односа не дира у права власника других дијелова зграде.

8.5 ДИОБА СТВАРИ И НЕКРЕТНИНА У СУВЛАСНИШТВУ

У поступку диобе ствари и имовине у сувласништву суд одлучује о диоби и начину диобе тих ствари и имовине. Овај поступак се покреће на предлог сувласника, с тим да предлог мора да обухвати све сувласнике.

- Шта је потребно урадити да би се извршила диоба ствари?

- Потребно је саставити предлог у којем треба навести: податке о предмету диобе, величини дијела и о другим стварним правима сваког сувласника, земљишно-књижне или катастарске податке.
- Приложити одговарајуће писмене доказе о праву власништва, праву служности, као и о посједу непокретности. Земљишно-књижни извод се може извадити у суду, а информацију о томе можете да добијете од службеника у писарници суда.
- Предати предлог с пратећом документацијом суду на чијем се подручју ствар или некретнина налази.

По пријему захтјева, судија/стручни сарадник ће:

- заказати рочиште на које ће писменим путем позвати све сувласнике и лица која по предмету диобе имају неко стварно право ради постизања споразума;
- ако се странке не договоре, спровести поступак и донијети рјешење о диоби ствари или некретнина у сувласништву;

- приликом одлучивања, водити рачуна да одлука задовољава оправдане захтјеве и интересе сувласника и лица која по предмету диобе имају неко стварно право;
- одлучити и о начину остваривања служности и других стварних права на дијеловима ствари која је физички подијељена између сувласника.

8.6 УРЕЂЕЊЕ МЕЂА

- Како суд уређује међе?

У поступку уређења међа суд уређује међу између сусједних непокретности (парцела) ако је дошло до уништења, оштећења или помјерања међашњих ознака. Предлог за уређење међа између сусједних земљишних парцела може да поднесе сваки од власника односно посједника тих парцела. Предлог се подноси суду на чијем подручју се налази некретнина која се уређује.

Предлог треба да садржава:

- предлог за уређење међе;
- име и презиме подносиоца предлога, адресу пребивалишта;
- име и презиме власника парцеле с којим се уређује међа;
- број ваше парцеле и парцеле с којом се уређује међа;
- разлог због којег се поступак покреће;
- вриједност спорне међашње површине.
- потребно је припремити и доставити слиједећу документацију: посједовне листове, скицу за парцеле између којих се уређује међа (посједовни листови, скица парцела као и бројеви парцела могу се добити у Општинској канцеларији за катастар) и доказ о уплаћеној судској такси.
- предлог с пратећом документацијом подноси се референту писарнице.

Након предаје захтјева, судија/стручни сарадник ће обавити слиједеће радње:

- заказати рочиште и упутити писмени позив странкама уз обавијест о документацији коју је неопходно доставити на рочиште;
- одржати рочиште ради покушаја споразумног уређења међа;
- одржати рочиште на спорном мјесту у случају да странке не постигну споразум. Рочишту присуствује, поред странака, вјештак геодетске, односно друге одговарајуће струке, а по потреби и предложени свједоци;
- утврдити међу на спорном мјесту стављањем видних међашњих знакова између земљишњих парцела.

Уколико постоји спор уређења међа на градском грађевинском земљишту које је приведено намјени сходно просторном (регулационом) плану, за његово рјешавање надлежан је општински орган управе – Катастар некретнина.

9. УРЕЂЕЊЕ ДРУГИХ ВАНПАРНИЧНИХ СТВАРИ

9. УРЕЂЕЊЕ ДРУГИХ ВАНПАРНИЧНИХ СТВАРИ

Судови пружају и друге услуге као што су:

1. Састављање и овјеравање садржине исправа
2. Чување исправа
3. Депоновање ствари - судски депозит
3. Поништење исправа

9.1 САСТАВЉАЊЕ ИСПРАВЕ

- У којим случајевима се врши састављање или овјера исправа у суду?

Судови обављају послове састављања или овјеравања исправа. Ако је за обављање неког посла или стицања одређених права потребно постојање јавне исправе, потребно је поднијети предлог суду који обавља послове састављања или овјеравања садржине исправе. Тако, на примјер, у суду можете да саставите судски тестамент и оставите га на чување у суду.

Овјеравање исправе врши се на самој исправи потписом судије и стављањем печата суда. По извршеном овјеравању исправе, суд издаје оригиналан примјерак ове исправе.

У поступку састављања и овјере исправе судија/стручни сарадник ће предузети слиједеће радње:

- утврдити идентитет подносиоца предлога који се утврђује личном картом или изјавом свједока, чији се идентитет такође утврђује јавним исправама;
- утврдити да ли постоји слободна воља да се закључи правни посао;
- пружити детаљна објашњења и упутства учесницима

поступка о смислу и природи правног посла и његовим посљедицама;

- испитати да ли је правни посао дозвољен;
- обезбиједити адекватан третман и услугу лицима с посебним потребама (слијепим, нијемим, неписменим или лицима која не познају језик суда).

- Како ћу саставити судски тестамент?

Да бисте омогућили да суд брзо и правилно састави судски тестамент за вас, потребно је да понесете слиједеће документе: личну карту или путну исправу, доказ о уплаћеној такси за састављање судског тестаamenta и написан предлог за састављање судског тестаamenta у којем је потребно навести име и презиме и предмет тестаamenta. Уколико се ради о некретнинама, потребно је да доставите доказ о власништву истих, тј. земљишнокњижни извод који можете да добијете у ЗК канцеларији.

Такође можете да извршите и похрањивање тестаamenta у суду. Ако желите да оставите тестамент суду на чување, потребно је да уплатите додатну таксу и обратите се референту писарнице.

Приликом састављања тестаamenta, судија/стручни сарадник ће:

- саслушати лице које саставља тестамент и његову изјаву вјерно унијети у записник, пазећи при томе да његова воља буде јасно изражена;
- омогућити да лице које саставља тестамент само прочита записник о судском тестаменту и потврди да је његова посљедња воља у свему вјерно унијета;
- дати детаљна објашњења лицу које саставља тестамент о правним прописима који га ограничавају у располагању тестаментом;
- позвати свједоке да потпишу тестамент

9.2 ЧУВАЊЕ ИСПРАВА

Суд такође пружа услуге чувања исправа када је то потребно ради обезбјеђивања одређених имовинских или других права. Такве исправе су писмени и усмени тестамент, писмена изјава свједока усменог тестамент, итд. Кад суд прима на чување тестамент који није састављен у суду, потребно је да га лице које даје тестамент (завјешталац) преда лично у отвореном или затвореном омоту.

Исправа се може предати на чување сваком стварно надлежном суду.

По пријему исправе, судија/стручни сарадник ће:

- саставити записник о пријему исправе, ставити је у посебан омот, запечатити и чувати одвојено од осталих списа;
- издати потврду о пријему исправе;
- када се на чување предаје отворен тестамент, судија или стручни сарадник ће га прочитати завјештаоцу и указати на евентуалне недостатке због којих тестамент не би био пуноважан;
- вратити исправу која се налази на чувању код суда на захтјев подносиоца исправе, или његовог пуномоћника који има овјерену пуномоћ за тај посао.

9.3 СУДСКИ ДЕПОЗИТ

У судски депозит могу се предати новац, хартије од вриједности и друге исправе које се могу уновчити, племенити метали и друге драгоцености.

Да бисте депоновали ствари у суду, потребно је да сачините предлог за предају предмета који треба да садржава:

- опис и вриједност предмета;
- разлоге због којих се предаје предмет;

- име и презиме лица у чију корист се предмет предаје и услове под којима се предмет предаје. Уз предлог је потребно доставити уплатницу о предужму за трошкове чувања и руковања предметима.

По пријему предлога, судија/стручни сарадник ће:

- донијети рјешење о пријему предмета или новца у судски депозит којим се одређује начин чувања и трошкови у вези са чувањем предмета;
- прије предаје предмета на чување, извршити попис и процјену ствари и о томе сачинити записник;
- донијети рјешење и обавијестити предлагаоца да преузме предмет из депозита ако лице у чију корист је примљен предмет у судски депозит изјави да не жели да прими тај предмет и исти не подигне у року од 15 дана;
- ако је предмет депозита новац, положити га на посебан рачун код овлашћене банке у року од три дана од дана пријема новца;
- племените метале и друге драгоцености, као и хартије од вриједности предати овлашћеној банци у року од 3 дана;
- одредити похрањивање ствари у јавном складишту за ствари које се не могу чувати у судском депозиту;
- донијети рјешење којим се одређује овлашћено лице, начин, рок и услови преузимања предмета из депозита, као и трошкови настали у вези са чувањем и руковањем предметима;
- упозорити на правне посљедице ако предмет не буде преузет у року у којем по закону застаријева право на његово издавање.

9.4 ПОНИШТЕЊЕ ИСПРАВА

У судском поступку могу се поништити домаће исправе издате од органа управе и правних лица на којима особа заснива неко

материјално право и чије посједовање је неопходно за остваривање тог права, у случају када је исправа украдена, изгорјела или на било који други начин нестала или уништена (нпр. мјеница, чек, коносман, товарни лист, итд.).

Предлог за поништење исправе може да поднесе свако лице којем припада неко право из исправе и о њему одлучује суд на чијем се подручју налази сједиште органа који је издао исправу.

Предлог за поништење исправе треба да садржава: врсту исправе, фирму, назив и сједиште или име и презиме и пребивалиште издаваоца исправе, износ обавезе, мјесто и датум издавања исправе, мјесто испунавања обавезе, да ли исправа гласи на име, или на доносиоца, или по наредби, чињенице из којих произилази да је предлагалац овлашћен за подношење предлога, као и податке из којих произилази вјероватноћа да је исправа нестала или уништена. Уз предлог се, ако постоји, прилаже и препис исправе.

Радње судије/стручног сарадника по пријему предлога:

- оглашава оглас о покретању поступка за поништење исправе;
- доставља оглас свим заинтересованим лицима и објављује га на огласној табли суда и једанпут о трошку предлагаоца (подносиоца предлога) у Службеним новинама/листу, - по истеку рока заказује рочиште на које позива предлагаоца, издаваоца исправе, дужника и из исправе и сва друга заинтересована лица;
- на основу резултата поступка доноси рјешење о поништењу исправе или о одбијању предлога за поништење и доставља га свим заинтересованим странама;
- обезбјеђује да дужник не може испунити обавезу из исправе чије се поништење тражи, нити је преиначити или пренијети на друго лице док се поступак не заврши;
- обезбјеђује подносиоцу предлога да по правоснажности рјешења може да оствари сва права која му припадају на основу исправе;

- обавјештава предлагаоца о праву улагања жалбе ако се предлог за поништење исправе одбацује или одбија или поступак обуставља;
- обавјештава заинтересоване стране о праву улагања жалбе на рјешење о поништењу исправе (издаваоца исправе, дужника и друга заинтересована лица).

Напомена: Више информација о судовима и судским услугама можете да нађете на web страници правосудја: www.pravosudje.ba

